N°. 148.

DE GRONDWET.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels . . . . f 1.00.
Voor elken regel meer . . . . » 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.

DINGSDAG 15 NOVEMBER.

UITGEVERS-DIRECTEUREN:
JOH. NOMAN en ZOON, te 's Gravenhage.

Brieven franco aan het Bureau De Grondwet.
Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . [illegible]
Voor de overige steden des Rijks . . . . [illegible]

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indië.
VAN HAREN NOMAN en KOLFF, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het abonnement f 60, Ned. Cour.

De Handelmaatschappij.

XIV.

HET BESLUIT VAN DEN GOUVERNEUR-GENERAAL VAN 4 JUNIJ 1847, n°. 1.

Dat het Besluit van 4 Junij 1847 de maatregel is, dien wij bedoelden, en waarvan wij gezegd hebben, dat daardoor voor de eerste maal een gewigtige inbreuk is gemaakt op de grondslagen van het cultuur- en op het consignatie-stelsel, zal reeds dadelijk gebleken zijn uit het opschrift boven dit artikel.

Wij hebben het genoemd de eerste *gewigtige inbreuk*. De uitdrukking is mogelijk niet geheel juist: wij gelooven, dat het beter is te zeggen, het was de eerste van het publiek gezag uitgegane aankondiging, dat voortaan afwijking van het cultuur- en consignatie-stelsel algemeene regel zou zijn, in bepaalde gevallen en voor bepaalde hoeveelheden.

Vroeger toch was men er reeds meermalen van afgeweken, maar het was steeds geweest ten behoeve van enkele personen en had plaats gehad bij verschillende cultures; de gunstige uitkomst van die uitzonderingen, zal waarschijnlijk uitgelokt hebben, om het meer algemeen en volgens bepaalde regels toe te passen.

Om te beoordeelen of er afwijking heeft plaats gehad, dient men het vooraf eens te zijn over de beteekenis der woorden. Wij meenen dat het *cultuur-stelsel* is, de teelt van producten, geschikt voor de Europesche markt, door verpligten, maar betaalden arbeid; het *consignatie-stelsel*, de overvoer naar Nederland, in Nederlandsche schepen, en het te gelde maken aldaar dier producten, alles voor Gouvernementsrekening, door eenen betaalden agent, de Handelmaatschappij.

Bij het Besluit van 1847 is gearresteerd een model-contract, houdende de voorwaarden, waarop voortaan wegens suiker-ondernemingen zou worden overeengekomen. Een afschrift daarvan is ter kennisneming overgelegd bij de mededeelingen omtrent de koloniën (art. 60 der Grondwet), gedaan aan de Staten-Generaal in de zitting 1849—1850 n°. XXXVI, en daar te vinden onder de Bijlagen, litt. [illegible]

Om de vroegere en latere afwijking van het cultuur-stelsel, voor zoover de suiker aangaat, te doen kennen, diene de volgende opgave:

Gouvernements suiker-cultuur.

Jaren	Totaal product in picols.	Van welk product is geleverd aan het Gouvernement.	Van welk product is verbleven ter vrije beschikking der fabriekanten.
1840	752,657	692,614	60,193
1841	734,427	673,865	60,562
1842	858,039	773,998	84,041
1843	902,397	803,480	98,917
1844	1,014,753	879,591	135,162
1845	1,073,103	871,135	201,968
1846	1,105,102	929,797	175,305
1847	1,193,696	945,936	247,760
1848	1,231,912	987,785	244,127
1849	1,203,523	949,329	254,194
1850	1,406,464	1,046,666	359,798
1851	1,359,641	991,859	367,782
1852	1,320,705	994,018	326,687 (*).

Een naauwkeurig onderzoek van de bij het besluit van 1847 vastgestelde voorwaarden, heeft ons overtuigd, dat het doel van het Gouvernement geweest is, om:

1°. verpligten arbeid gedeeltelijk te doen vervangen door vrijwilligen arbeid;

2°. het belang der fabriekanten te verbinden aan het belang van het Gouvernement;

3°. het belang der fabriekanten en der verpligte arbeiders onderling beter te regelen;

4°. de productie te vermeerderen en te verbeteren;

5°. Europesche kapitalisten uit te lokken, hunne gelden op Java te plaatsen [illegible];

6°. de uitbreiding van den particulieren handel te bevorderen; en

7°. eene proef te nemen, of de ter vrije beschikking blijvende meerdere producten, in Nederland aan de markt zouden gebragt worden.

Indien wij ons niet vergissen, en indien dit werkelijk het doel is geweest van den heer ROCHUSSEN, die als Gouv.-Generaal het plan ontworpen en voorgedragen, en van den heer BAUD die het, als Min. van Kol., goedgekeurd heeft, dan zal zeker ieder deskundige het plan moeten prijzen, en erkennen dat de middelen om het doel te bereiken goed gekozen waren, en uitnemend geschikt, om, zonder de belangen van Nederland in gevaar te brengen, de meest ingewikkelde en gewigtigste vraagstukken, omtrent de belangen van Nederlandsch-Indie, eene practische oplossing te geven.

Heeft de Regering haar doel bereikt? Wij zullen dit nu achtereenvolgend, omtrent elk punt onderzoeken, en daarbij dikwijls kunnen verwijzen naar ons vroeger betoog.

1°. *Gedeeltelijke vervanging van verpligten, door vrijwilligen arbeid.* — Niet alleen het planten, het snijden en het vervoeren van het riet naar de fabriek, maar ook de suikerfabricage zelve is het werk van verpligte arbeiders, volgens de grondslagen van het cultuurstelsel. Op sommige plaatsen, meer bijzonder in Passaroeang, hadden de fabriekanten het in hun eigen belang raadzaam geoordeeld, het snijden, het vervoeren en de fabriekmatige bewerking van het riet, liever door gehuurde arbeiders te doen verrigten: de uitkomsten waren zeer gunstig, en schijnen aanleiding gegeven te hebben tot het opnemen in de nieuwe voorwaarden van art. 8. »De contractant ter andere »zijde verbindt zich om het suikerriet — *door eigene* »*middelen*, te doen snijden, en naar de suikerfabriek »te vervoeren.» Alsmede van art. 14. »Hij zal zich »geheel *uit eigen middelen* moeten voorzien van koelies »en benoodigdheden voor zijne onderneming.»

Deze bepalingen maakten het in den aanvang moeijelijk, om personen te vinden, die zich op de nieuwe voorwaarden wilden verbinden. In de Tweede Kamer heeft de Heer Stolte het openlijk gezegd, dat ook aan hem, in zijne voormalige qualiteit, in 1847, nieuwe contracten waren aangeboden, maar dat hij het verkrijgen van koelies door eigen middelen, als zulk een overwegend bezwaar beschouwd had, dat hij niet alleen aan anderen den raad gegeven hadden, zich niet op die wijze te verbinden, maar ook voor zich zelf geweigerd had. De Heer Stolte heeft echter eene uitmuntende hoedanigheid. Als de ondervinding hem doet zien, dat hij gedwaald heeft, dan schroomt hij nimmer er rond en openhartig voor uit te komen. Zoo heeft hij dan ook in die zelfde zitting openlijk verklaard dat hij toen, vier of vijf jaren later, zeer gaarne op die voorwaarden, een suikercontract zou aannemen: hij erkende dus, dat vrijwillige arbeid, ten minste voor den fabriekant, gunstige resultaten oplevert. Wij hebben dit herinnerd, omdat wij, op dit punt, groot gewigt hechten aan de meening van den Heer Stolte. Andere personen en ook fabriekanten schijnen reeds dadelijk een beter inzigt gehad te hebben: langzamerhand vonden de nieuwe contracten meer bijval, en de Gouverneur-Generaal was zóó doordrongen van het heilzame der bepaling, dat aan de fabriekanten, die genegen mogten zijn *dadelijk* de nieuwe voorwaarden aan te nemen, verlenging van drie jaren werd aangeboden, voor elk jaar dat door hen van hunne oude contracten zou worden opgeofferd.

Dat de proef volkomen gelukte is bekend; in het verslag over Indië over 1850, vindt men uitvoerige uiteenzetting der gunstige resultaten op pag. 65. Men leest daar onder anderen: »In Cheribon, Tagal en Sa»marang is het transport *minder bezwarend* geworden »voor de bevolking (1) terwijl *overal* met ernst is ge»tracht, de koeliediensten bij de fabrieken te verminderen, »*en het werk door vrije arbeiders te doen verrigten.*»

Toen echter de Gouverneur-Generaal de heilzame gevolgen van vrijen arbeid door ondervinding, al meer en meer inzag, begreep hij het ook bij andere cultures te moeten beproeven. De uitkomsten overtroffen de verwachting. Het is belangwekkend te zien, met hoeveel een welgevallen de Regering dit in de verslagen vermeldt, en hoe zij het hoog gewigt er van tracht te doen uitkomen. Wij zouden te uitvoerig worden, wilden wij alles vermelden; eenige voorbeelden zullen voldoende zijn. In de Theecultuur heeft, door nieuwe beschikkingen in 1849, eene groote verandering plaats gehad, en nu zegt de regering (Verslag over 1850 pag. 67): »Aan den lande zijn door de nieuwe contrac»ten, en door de intrekking van al de gouvernements»thee-aanplantingen, behalve die van Ledok, aanzien»lijke verliezen bespaard. Voor de bevolking is deze »cultuur hoegenaamd niet drukkend, *daar alle werk*»*zaamheden*, met eene enkele uitzondering (te Ledok) »*door vrijwillig ingehuurde arbeiders worden verrigt, en* »*de dagloonen redelijk zijn.*»

Aangaande de tabakscultuur erkende de Regering in het Verslag over 1849 pag. 194: »dat de verminde»ring van aanplant eene weldaad was, voor de bij deze »zooveel arbeid vorderende cultuur ingedeelde bevolking.» Men leze nu de hoogstbelangrijke mededeelingen in het Verslag over 1850 pag. 69 en 70, waar, aan het einde, gezegd wordt: »men trachte overigens de tabakscultuur »zooveel mogelijk *eene vrije cultuur* te doen worden.»

De goede uitslag van vrijen arbeid bij de cultures, gaf aanleiding, om dien maatregel ook op andere werkzaamheden toe te passen, met name bij de fortificatie en havenwerken.

»Dit had (dus leest men in het Verslag over 1849 »pag. 150) een voor het bestuur en de bevolking zeer »gewigtig gevolg. Terwijl namelijk de verpligte koelis »uit andere gewesten te Soerabaija 20 duiten daags, »en reisgeld heen en weder genoten, gelukte het den »Ingenieur aldaar, het benoodigde getal koelies voor »de havenwerken te werven uit vrijwilligen, tegen »een dagloon van 30 duiten, en die vrijwillige koelies »arbeidden met zoo veel meer lust, dat men, hen bij »taak latende werken, 65 pct. besparing vond tegen»over het bezigen van verpligte koelies.»

»Daarbij komen de indirecte voordeelen, ontstaande »uit tevredenheid, bij anders ontevredenen, uit onge»stoorden landbouw, door bevrijding des gezeten dor»pelings van het, òf in persoon optrekken naar s' lands »werken, òf daarvoor plaatsvervangers te stellen tegen »veel al hooge betaling.»

»Deze proef mag aangenomen worden als de moge»lijkheid te hebben bevestigd om, zelfs met voordeel »voor den lande, de buitengewone (waarom ook niet »de gewone?) werken voor algemeen nut, grootendeels, »zoo niet geheel, zonder het oude middel van oproe»ping tot verpligten arbeid tot stand te brengen.»

Die proef is herhaald te Samarang, te Tjilatjap, te Ngawi, en overal met even gunstigen uitslag.

In het Verslag over 1850 pag. 57 wordt gezegd, *dat het beginsel van verpligten arbeid door vrijwilligen te doen vervangen algemeen is aangenomen*, en dat »het »jaar 1850 ruimschoots bijdroeg om het heilzame van »dien maatregel door de gunstigste uitkomsten aan te »toonen.»

Het is dan een door de Regering erkend, en door de gunstigste uitkomsten, niet alleen wat de cultures, maar ook wat openbare werken aangaat, erkend feit, dat de Javaan vrijwillig werken wil, als hij belooning voor zijn arbeid ontvangt, en dat ook op Java waar is, wat *de* wetenschap sedert lang reeds had beweerd: vrijwillige arbeid is voordeeliger dan verpligte.

2°. *Verbinding van het belang der fabriekanten aan* [illegible]

(*) De opgaaf over 1852 is nog niet geheel met juistheid bekend. Zie *Staats-Courant* 8 Mei 1853; en voor hetgeen uit den staat over de jaren 1845—1850 blijkt, Toelichting en Verdediging door J. J. Rochussen, pag. 124.

(1) Het transport geschiedt nu door vrijwillige arbeiders in dagloon, die ook de transportmiddelen en benoodigde karbouwen verschaffen.

het belang van het Gouvernement. Vroeger werden de kosten der oprigting en zelfs ook van verbetering der suikeretablissementen, gevonden door voorschotten van het Gouvernement; art. 10 van het model-contract bepaalt nu, dat de contractant zich verbindt om, zonder eenige geldelijke tegemoetkoming van het Gouvernement, op te rigten en steeds in eenen voldoenden staat te onderhouden eene suikerfabriek en verdere noodige gebouwen. Dit was zeker eene voor het Gouvernement zeer gunstige bepaling, in vergelijking van hetgeen vroeger plaats vond; het was dan ook billijk, den fabriekant daartegenover andere voordeelen te verzekeren, mits die het gouvernement niet benadeelden. Die vergoeding geeft art. 20, waarbij aan den fabriekant de vrije beschikking, onder zekere voorwaarden, gewaarborgd is over één derde gedeelte van den geheelen oogst. De ondervinding heeft doen zien, dat het middel goed gekozen is en voor beide partijen voordeeliger geweest is, dan de vroegere bepaling, waarbij de regel was, hoewel er langzamerhand al meer en meer uitzonderingen op gemaakt waren, levering van het geheele product aan het gouvernement.

3º. *Betere regeling van het belang der fabriekanten en der verpligte arbeiders onderling.* De vroegere regeling der plantloonen maakte het voor de fabriekanten onmogelijk, om hunne fabriekinrigting te verbeteren: voor elken picol suiker toch, die zij *alleen* door betere nieuwe toestellen zouden verkrijgen, moesten zij aan de arbeiders het volle plantloon betalen, en dit zou de meerdere winst geheel weggenomen hebben. Toen werd toch voor elken picol suiker, die uit het sap verkregen werd, een even hoog plantloon betaald. Volgens de nieuwe voorwaarden ontvangt de bevolking, ingevolge art. 6, *f* 2,110 (recepissen) voor elken picol tot 30 toe; *f* 2.10 van 30 tot 40 en *f* 1.30 voor elken picol boven 40 per bouw, gemiddeld over de geheele aanplanting verkregen; ook aan de hoofden der dessa's wordt eene, in evenredigheid van de vermeerderende opbrengst, verminderde belooning voor de meerdere hoeveelheid uitbetaald. Hoewel mogelijk nog niet geheel juist, meenen wij toch, dat die betaling vooreerst vrij goed geregeld is. Het meerder product uit eene bepaalde hoeveelheid rietsap verkregen, hangt toch niet alleen af van de betere fabriekmatige bewerking, maar ook van de hoedanigheid van het rietsap, en deze zal beter of slechter zijn, naar mate er meer of minder zorg voor de aanplanting is gedragen. Hoe dit zij, uit het verslag over 1850, pag. 65, blijkt, dat het loon der planters in 1850 met *f* 8,101 per bouw is vermeerderd, en dat desniettegenstaande de suikercontractanten ook met zeer voordeelige resultaten gewerkt hebben, en op den duur nog werken, is algemeen bekend.

4º. *Vermeerdering en verbetering van het product.* Ook dit doel is volkomen bereikt: voor de vermeerdering zie men de opgave hierboven, en wat de verbetering aangaat, de zeer lage nommers, op de veilingslijsten der maatschappij, bestaan sedert lang alleen in naam; binnen weinige jaren zal er geen suiker onder nº. 14 aan de markt komen, en dit nog wel bij uitzondering; want, volgens art. 18, moet de aan het Gouvernement te leveren suiker, minstens gelijkstaan aan de standmonsters nº. 16 en 18. Wij merken nog aan dat in 1850 de eerste resultaten in het groot, van de nieuwe voorwaarden verkregen zijn, en dat zij bijv. voor de Passaroeangsche ondernemingen eerst in het volgend jaar zullen kunnen blijken.

5º. *Europesche kapitalen naar Java te lokken.* Daaromtrent leest men in het verslag over 1849 pag. 189 „Eenige fabrieken werden aangevangen of aangevraagd „met fondsen van Nederlandsche kapitalisten; er scheen „dus eene neiging te ontstaan, om Europesche kapitalen „aan de suikercultuur te besteden."

Naarmate de voordeelen der suikercontracten meer gekend worden, zal ook die neiging zeer zeker toenemen. Nog wenschelijker schijnt het te zijn, zoo veel mogelijk te trachten, om de kapitalen die op Java zijn, daar te doen blijven.

6º. *Uitbreiding van den particulieren handel.* Tot verkrijging van dit doel werd één derde van den oogst ter vrije beschikking aan de fabriekanten gelaten. Volgens de zoo algemeen bestaande denkwijzen, moest het welslagen der proeve in dit opzigt, minstens zeer twijfelachtig zijn, en juist deze, in de oogen van zoo velen hoogstgewaagde, ja vermetele proefneming is met het schitterendste resultaat bekroond. Wij verwijzen naar hetgeen wij vroeger aantoonden; al de ter vrije beschikking geblevene en ook een deel der suiker die vroeger naar vreemde landen ging, is nu in Nederland aan de markt gebragt. (1) Uitbreiding van den particulieren handel is gebleken tevens te zijn, *uitbreiding van de markt voor Oost-Indische producten in Nederland*, die wij, onder nº. 7, als een afzonderlijk doel hebben aangewezen, maar nu hier, als een geheel uitmakende te zamen vatten, en dat beide volkomen gelukt zijn, is nu, naar ons inzien, een voldongen feit.

Bij dit punt moeten wij nog kortelijk aanteekenen, waarom het zooveel wenschelijker is, dat de producten door den particulieren handel, dan wel in consignatie worden verzonden.

De vrachten bij de maatschappij moeten altijd hooger zijn, omdat bij haar veel meer tijdverlies, kosten, formaliteiten en andere bezwaren zijn en *moeten* zijn. Dit bezwaar is alleen financieel en dus van minder belang voor de algemeene welvaart. Maar die hoogere vracht maakt, dat het voor de maatschappij onmogelijk is, nog andere producten bij te laden, waarmede zij aan de algemeene markt zou moeten concurreren met anderen. De particuliere schepen daarentegen hebben slechts zeer zelden volle ladingen van koffij, suiker, indigo, enz.; zij moeten dus steeds hunne ladingen aanvullen, en naarmate er meer suiker in particuliere schepen verzonden wordt, neemt dus ook de uitvoer van andere producten, zoo als rijst, arak, cassia, enz., in groote mate toe. Het bewijs levere de volgende opgave, opgemaakt uit de officiële stukken:

Particuliere uitvoer naar Nederland.

	Arak. leggers.	Cassia. Picols.	Rijst. Picols.	Tabak. Picols.
In 1847	2,795	646	249,220	2,561
„ 1848	1,336	1,300	284,526	3,564
„ 1849	1,490	1,879	237,971	5,704
„ 1850	2,440	4,029	220,385	9,183
„ 1851	2,819	6,129	318,119	24,334
„ 1852	?	?	245,502	15,770

Met hoeveel gerustheid en vertrouwen de Gouverneur-Generaal ROCHUSSEN, het Besluit van 4 Junij 1847 moge geteekend hebben, hij heeft zich nimmer kunnen voorstellen, dat binnen zoo weinig jaren, de uitkomsten zouden verkregen zijn, die wij hebben aangetoond; dat de vraagpunten omtrent vrijen en verpligten arbeid, vrije of consignatie-handel en zoo vele andere vóór goed door de ondervinding zouden zijn beslist.

Wij hebben ons altijd voorgesteld, dat het Besluit van 4 Junij 1847 in verband stond met het nieuwe contract met de Handelmaatschappij, waarover de onderhandelingen toen reeds waren aangevangen. De uitwerking der nieuwe suiker-contracten kon eerst blijken in 1850, het eerste jaar der nieuwe overeenkomst met de Handel-Maatschappij, vijf jaren verpligte consignatie, gedurende welke elk jaar meer producten ter beschikking van den particulieren handel zouden komen, konden gelegenheid geven om de werking van het nieuwe stelsel te beoordeelen. Voldeed die aan de verwachting, dan kon men, of meer ter vrije beschikking laten, of wel op Java verkoopen, en ook de uitkomst van die nieuwe proef, zonder andere belangen in gevaar te stellen, gadeslaan en naar eisch der omstandigheden, al of niet niet uitbreiden; men zou na de vijf jaren niet meer gebonden zijn en vrij kunnen handelen.

Hebben wij ons daarin vergist? Was het Besluit van 4 Junij een geïsoleerd feit? Bepaalde men in het nieuwe contract de verpligte consignatie tot vijf jaren, omdat men meende, dat de Kamers langer termijn niet zouden goedkeuren? Wij kunnen het niet gelooven; neen, er moet tusschen beide maatregelen verband bestaan hebben.

Maar hoe komt het dan, dat nu de proefneming van 1847 de stoutste verwachtingen overtroffen heeft; hoe komt het dat de Regering voorstelt, en dat de Heeren ROCHUSSEN en BAUD, die de proef van 1847 ontworpen en bekrachtigd hebben, schijnen goed te keuren eene nieuwe vijfjarige verpligte consignatie, die nimmer voordeel, wel nadeel kan veroorzaken? Is het mogelijk, dat ook aan hen de tijd ontbroken heeft, om alles in bijzonderheden na te gaan, maar ook vooral om het geheel te overzien?

Toen de overeenkomst van 15/16 Febr. 1853 bekend werd, meenden wij ook dat het financiële voordeel, en de tot verkoop in Indie gereserveerde hoeveelheid, den maatregel niet onaannemelijk, zelfs in verband met eene mogelijke conversie der schuld, hier te lande, aanprijzenswaardig maakte. Wij hadden wel sints vele jaren de resultaten van de Indische dienst nagegaan, en telkens elk jaar met het vorige vergeleken, maar alles tot een geheel te brengen, daartoe ontbrak ons steeds genoegzame tijd. Later vonden wij daartoe gelegenheid, hadden wij reeds veel bijeengebragt en waren begonnen onze eerste artikelen te plaatsen. Toen werd het nieuwe ontwerp aan de Tweede Kamer aangeboden; de Memorie van Toelichting scheen ons het bewijs te leveren, dat ook de Regering den grooten vooruitgang van den particulieren handel te gering schatte: wij bragten alle onze aanteekeningen over vorige jaren tot een geheel en, wij erkennen het gaarne, de uitkomst was zoo o[…] verwacht, zoo verrassend, dat wij alles op nieuw zorgvuldig hebben nagegaan, vóór wij de uitkomsten v[…] ons onderzoek publiek maakten. Maar toen wij h[…] publiek maakten, spraken wij uit volle overtuiging[…] onze vroegere meening was ons gebleken op gee[…] gronden te steunen.

Is het niet waarschijnlijk, vragen wij, dat ook [...] Heeren Rochussen en Baud, onze overtuiging zoud[…] deelen, indien niet andere gewigtige werkzaamhed[…] hun den tijd tot een bepaald en naauwgezet onderzoe[…] ontnomen hadden? Zij toch hebben er het groots[…] belang bij; mogt het werkelijk blijken dat waar is, w[…] wij hebben trachten aan te toonen; mogt het blijke[…] dat verlenging van verpligte consignatie wel nadeele[…] maar geene voordeelen kan geven, aan de door h[…] ontworpen en goedgekeurde maatregelen zou het [...] danken zijn, zij zouden er de eer van hebben.

Is nader onderzoek nog mogelijk? Wij meenen g[…] rust ja te kunnen zeggen. In de vorige overeenkomst w[…] de termijn van goedkeuring bij de wet bepaald vó[…] 1 Junij 1853, nu vóór 31 Maart 1854. Werd de be[…] slissing bij de Tweede Kamer nu uitgesteld, er z[…] nog genoeg tijd genoeg overblijven, om de zaak [...] het begin van het volgende jaar ten einde te brenge[…] Gedurende het reces der Kamer, na de begrooting[…] wetten, zou ieder lid gelegenheid hebben, de zaak [...] bijzonderheden te onderzoeken. Het Regeringsversl[…] over Indie in 1851, het verslag over den handel [...] Java en Madura in 1852, zouden dan beide beken[…] zijn: de Indische muntwet zou men kunnen onderzoeke[…] en dit alles zou licht kunnen verspreiden, waar het [...] nog mogt ontbreken. Des noods zou de Handelmaa[…] schappij te bewegen zijn, om den termijn van goe[…] keuring te verlengen tot voor 1 Junij 1854.

Wij dringen hier zoo sterk op aan, omdat deze w[…] een eigenaardig karakter heeft. Bij gewone wetsvoo[…] stellen kan de wetgever er op terugkomen, als de w[…] niet goed blijkt te werken; is dit ontwerp goedgekeu[…] en wet geworden, dan is het buiten de magt van de[…] wetgever er iets in te veranderen, vóór 1874; al mo[…] het binnen weinige jaren blijken dat het staatsbelan[…] er door benadeeld werd, de wetgever zou het moete[…] aanzien. Wij hebben gedaan wat in ons vermogen w[…] om de wet toe te lichten; onze overtuiging staat vas[…] de nieuwe overeenkomst kan niet anders dan nadeel[…] werken voor Nederland en voor Indie. Moge de Tweed[…] Kamer het gewigt inzien van het ontwerp, waarover [...] zoo spoedig zal moeten beslissen.

Buitenland.

TURKIJE.

Wat de feiten van den oorlog betreffen, de Turk[…] zijn op vijf punten den Donau overgetrokken en [...] heerschen den stroom van Widdin tot Silistria. Hun[…] magt aan den linkeroever der rivier wordt op 40,00[…] man geschat, Omer-pacha doet thans in allerijl ve[…] sterkingen oprukken. Nopens de houding der Russe[…] is men het niet eens. Volgens sommigen is hun[…] achterwaartsche beweging een gevolg van wezenlijk[…] minderheid, door ziekten als anderzins; volgens ande[…] ren is die eene krijgslist, om de Turken dieper in h[…] land te lokken, waar de hoofdmagt der Russen, [...] eene linie van Krajowa tot Bucharest staat.

Bij den werkelijken oorlog, gaan de onderhandelinge[…] haren gang. Er is behalve het oorlogs-manifest va[…] Rusland, eene nota van meer vredelievenden aard[…] doch er wordt opgemerkt, dat bij die nota niets veran[…] derd wordt in de vorderingen van Rusland, en dat d[…] nota vóór het manifest gedagteekend is.

De houding der Westersche groote mogendhede[…] verdient daarna de aandacht. De Fransche *Monite[…]* heeft de mededeeling van het Russische manifest do[…] vergezeld gaan van eenige aanmerkingen, hoofdzak[…] lijk daarop nederkomende, dat het onjuist is, te bew[…] ren, dat Turkije den oorlog begonnen heeft, daar h[…] slechts het grondgebied verdedigt, hetzelve door de ve[…] dragen aangewezen; dat Rusland over scheiding d[…] verdragen klaagt, maar niet een bepaald feit vermel[…] tot staving van die klagte enz. De toon van dit stuk [...] hoffelijk; ofschoon niet eigenlijk oorlogzuchtig, he[…] het in de diplomatieke wereld nog al opziens verwe[…] De taal der andere Fransche bladen is daarenteg[…] scherp tegen Rusland, zoodat men er meer dan o[…] van spreekt, dat de heer van Kisseleff, de Russisch[…] gezant, deswege op dringende wijze ophelderingen he[…] gevraagd en aanstalten maakt om, des noodig, Par[…] te verlaten.

In Engeland is het ministerie, zoo het schijnt, [...] onzeker en verdeeld wat bepaaldelijk te doen. De [...]

(1) In 1851 zijn 21, in 1852 zijn 35 vreemde schepen naar Nederland uitgeklaard. Sommige van die schepen zijn waarschijnlijk voor vreemde havens bestemd, en hebben door uitklaring naar Nederland, voordeel willen behalen van rente op de som, die zij anders aan hoogere uitvoerregten dadelijk zouden hebben moeten betalen, en waarvoor zij nu borg hebben gesteld; sommige zullen wel in Nederland ingeklaard zijn. Over 1852 zijn nog geene bijzonderheden bekend; over 1851 weet men dat 7 vreemde schepen naar bepaalde havens in Nederland zijn uitgeklaard; er blijven dan 14 schepen over, alle met verschillende producten beladen; slechts 8 van die schepen hadden suiker in. Dit kan dus eenigen, maar zeker weinig merkbaren invloed hebben; het eindresultaat van ons onderzoek blijft waar, al moge de hoeveelheid die vroeger naar vreemde landen ging, en nu in Nederland aan de markt is gekomen, daardoor iets geringer worden.

van Lord Palmerston blijft duidelijk tegen Rusland gekeerd, die van Lord Aberdeen geeft de hoop op de zege der diplomatie nog niet op en die minister heeft dezer dagen, bij eene openbare gelegenheid, verklaard dat de tegenwoordige tijd meer dan ooit behoefte aan vrede had, dat oorlog wel niet onmogelijk was, doch dat hij voor zich, er nimmer de toestemming aan zou geven, dan in het uiterste geval, als de noodzakelijkheid er wel van bewezen was en alle middelen tot schikking waren uitgeput.

Welligt, dat zwakke punten in het Noorden van Britsch-Indie, die door Russischen invloed bedreigd worden, het Engelsche kabinet bijzonder behoedzaam maken.

VEREENIGDE STATEN.

De geschillen tusschen den President en het ministerie nemen steeds toe, en de democratische partij begint meer en meer ontevreden tegen eerstgemelden te worden.

BELGIE.

De prins en de prinses van Chimay hebben uitnoodigingen gekregen, om eenige dagen op het kasteel van Fontainebleau door te brengen, waar de keizer en keizerin der Franschen zich thans bevinden.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Tweede Kamer.

ZITTING VAN MAANDAG, 14 NOVEMBER.

In deze zitting, is, na eene korte opmerking van den Heer STORM VAN 'S GRAVESANDE, met algemeene stemmen aangenomen het Wetsontwerp tot regeling van het Muntwezen in W. Indie.

Daarna was aan de orde de beraadslaging over het Wetsontwerp, houdende bepalingen betrekkelijk het bouwen, planten en het maken van andere werken binnen zekeren afstand van vestingwerken van den Staat.

De heer VAN DER BRUGGHEN, die, men zal het zich herinneren, mede in de vorige zitting eene afzonderlijke nota had gevoegd bij het verslag der Kamer, om het wetsontwerp te bestrijden, was de eerste spreker, die, ook nu, in eene uitgebreide regtskundige redevoering het beginsel der wet en vele harer bepalingen bestreed. De Spr. betoogde, dat de wet alles zoodanig onbeslist liet, dat zelfs de regter niet zou kunnen beoordeelen, waar al of niet schade zou zijn geleden. Hij wenschte een vast beginsel in de wet te zien opnemen. Naar zijne meening behoorde het beginsel van schadevergoeding, ook bij onteigening van een klein gedeelte van de regten van eigendom, stellig in de wet te worden opgenomen.

De heer VAN GOLTSTEIN was van eene andere meening. Zijn gevoelen kwam hierop voornamelijk neder, dat de Staat het regt heeft om erfdienstbaarheden op te leggen, zonder daarvoor schadevergoeding verschuldigd te zijn, wanneer het algemeen belang zulks eischte. In dien zin nam hij zich dan ook voor, om op art. 5 een amendement voor te stellen.

[illegible] VENING achtte het wenschelijk, wegens den [illegible] netetigen stand der zaak, niets te beslissen en alles in het midden te laten. Daarom juichte hij het wets-ontwerp [illegible] de beslissing over het al of niet verleenen van schadevergoeding aan den regter opdraagt.

De heer de KEMPENAER verdedigde almede het beginsel van het wetsontwerp. De heeren VAN ECK en VAN NISPEN maakten eenige opmerkingen, zullende de heer VAN ECK op het beginsel van schadevergoeding terugkomen bij de discussie over art. 5. De heer STORM VAN 'S GRAVESANDE bestreed het ontwerp, en voegde er tevens de algemeene opmerking bij, dat de genie dikwerf de neiging heeft, om te veel den anormalen toestand op het oog te houden, zoodat er meer vrijgevigheid voor de ingezetenen en meer waarborgen in de wet behoorden te worden gegeven.

De Minister van Oorlog verklaarde, dat hij het overbodig achtte, om al hetgeen reeds bij vorige gelegenheden door hem gezegd was, te herhalen. Hij wenschte slechts op *twee* punten de aandacht te vestigen. *Vooreerst*, dat hij innig overtuigd was, dat het langgerekte uitstel van het tot stand brengen dezer wet eene wezenlijk nationale ramp is geworden. Gedurende korten tijd toch is het bouwen rondom de vestingen zoo toegenomen, dat, als het nog eenigen tijd duurt, de vestingen, naar het oordeel des Ministers, niet meer zouden kunnen verdedigd worden. Reeds nu zou het kwaad groot, onherstelbaar zijn, en wanneer men langer draalde, het zou gelijk staan aan de verklaring, dat men den dierbaren geboortegrond aan het lot van het toeval wil overlaten. Het *tweede* punt, waarop de Minister de aandacht vestigde, was, dat de wet meerdere vrijheid zou verleenen dan de tegenwoordige wetgeving op dit stuk.

Overgaande tot de beantwoording der verschillende sprekers, betoogde de minister o. a., dat de heer van der Brugghen wel eene lange redevoering had gehouden, maar zich aan onbegrijpelijke overdrijving had schuldig gemaakt; en dat de Spr. de bewijzen had geleverd, dat toen hij over de genie sprak, niet wist hoe het met de zaken, de genie betreffende, eigenlijk toegaat. Op de bedenking van den heer STORM zou de minister niet antwoorden, want hij had geen feit aangevoerd; intusschen speet het den Minister, dat de heer STORM zich op eene wijze, als was geschied, had uitgelaten over een corps, waarvan hij vroeger zelf lid was geweest.

De *Minister van Justitie* trad in eene breedvoerige bestrijding van het regtskundig betoog van den Heer VAN DER BRUGGHEN, en verdedigde als het ware stelselmatig het in de wet neêrgelegde beginsel.

De Heer STORM VAN 'S GRAVESANDE meende te moeten opkomen tegen het verwijt, door den Minister tot hem gerigt. Het deed er niet toe, of en bij welk corps men gediend heeft. Als volksvertegenwoordiger achtte hij zich verpligt en bevoegd, om openhartig zijne meening te kennen te geven, en het verkeerde aan te toonen waar het gevonden werd.

Evenzeer achtte de Spr. zich verpligt op te komen, vooreerst tegen de verklaring des Ministers, dat men, bij het niet tot stand komen van de wet, zijn geboorteland zou overlaten aan het lot van het toeval, en ten tweede tegen de overdrijving in des Ministers redevoering. Hem althans was het niet bekend, dat de vestingen dreigden onverdedigbaar te zijn, en gaarne zou hij weten van den Minister, *welke* vestingen dan in zoodanigen toestand zich bevonden?

De MINISTER VAN OORLOG antwoordde hierop, dat het zijne schuld niet was, als de heer STORM de gevallen in de geschiedenis niet kende, die bewijzen, dat vestingen, wegens de gebouwen, die er om heen stonden, niet konden verdedigd worden. Overigens waren in den laatsten tijd 300 gebouwen bijgebouwd.

De Heer STORM repliceerde, dat hij van de geschiedenis niet had gesproken, maar alleen gezegd, dat het hem onbekend was, dat onze vestingen zich in een onverdedigbaren toestand bevonden. En in plaats nu, dat de Min. van Oorlog hem daaromtrent had ingelicht, had hij slechts vernomen, dat er om al onze vestingen heen slechts 300 gebouwen bestonden. Hij zag dus ook nu nog het voorgespiegelde gevaar niet in.

Na nog eene wederlegging door den Heer VAN DER BRUGGHEN van de gronden, door den Min. van Justitie ontwikkeld, werden de algemeene discussien gesloten verklaard.

Op art. 1 stelde de heer VAN DER BRUGGHEN een amendement voor, luidende aldus:

Tusschen de buitengrenzen van vestingwerken en de lijnen in deze wet verboden kringen genoemd, is het geoorloofd te bouwen, houtgewassen te planten of alle werk te maken, behalve hetgeen bij deze wet is verboden of hetgeen waartoe overeenkomstig hare bepalingen, geene vergunning is verleend.

Wordt, na de verklaring des Ministers van Oorlog, dat hij zich ten sterkste tegen het amendement moest verklaren, *verworpen* met 28 tegen 27 stemmen. Het 1ste artikel werd daarna met 34 tegen 20 stemmen *aangenomen*.

De artt. 2, 3 en 4 werden, zonder discussie en zonder hoofdelijke stemming, aangenomen.

Op art. 5 had de heer VAN ECK twee amendementen voorgesteld, strekkende het eerste, om gelegenheid tot schadevergoeding te geven aan hem, die een gedeelte van zijn eigendom ziet verminderd in waarde; het tweede, dat die gelegenheid, ook zal zijn opengesteld ten aanzien van besluiten, genomen krachtens art. 6 der wet, en niet alleen ten aanzien van art. 4. zoo als de Regering voorstelde. — Beide amendementen werden genoegzaam ondersteund, nadat de heer VAN ECK de strekking daarvan had toegelicht. Tevens trok die heer een amendement in, dat strekte om een nieuw artikel in te lasschen tusschen de artt. 5 en 6.

De heer VAN GOLTSTEIN stelde ook van zijn kant een amendement op art. 5 voor, strekkende om de laatste § van art 5 te doen wegvallen; ten gevolge waarvan de gelegenheid tot het verleenen van schadevergoeding zou *ontnomen* worden.

Wegens het vergevorderde uur werd de verdere discussie uitgesteld tot morgen ochtend ten 11 ure.

In de zitting van heden, is voorts ter tafel gebragt het verslag der commissie van rapporteurs over het in de afdeelingen verhandelde betrekkelijk het in overweging nemen van het voorstel tot afschaffing van het tonnegeld en den accijns op het geslagt. De commissie bestaat uit de heeren v. Golstein, Hoffman, van Rappard, Meeussen en de Kempenaer.

De kamer heeft besloten, om *over het in overweging nemen* te beraadslagen onmiddellijk na afloop van de discussiën over het contract met de Handel-maatschappij.

De Memorie van Beantwoording der Regering op het [illegible] over het [illegible] hoofdstuk den Staatsbegrooting [illegible] is zeer uitvoerig. Wij ontleenen daarvan de volgende hoofdpunten.

Hoewel naar het oordeel der Regering de organieke wetten tot uitvoering der gewijzigde Grondwet nog te kort hebben gewerkt om ze nu reeds aan eene herziening te onderwerpen, zal zij, wanneer de ondervinding leert dat eenige wijzigingen noodzakelijk zijn, de vereischte voordragten daartoe aanbieden. Ten aanzien der kieswet wordt de vraag overwogen of de bezwaren, door verscheidene leden vermeld, door wijziging kunnen worden opgeheven. De bepaling der Belgischen kieswet is bij gelegenheid van de beraadslaging over art. 2 van het wets-ontwerp ter sprake gebragt, doch uit hoofde van bezwaren, aan de Grondwet ontleend, werd zij niet in het ontwerp opgenomen.

De rigting om aan openbare, vooral waterstaatswerken betrekkelijk zooveel te kosten te leggen, boezemt aan verscheidene leden bezorgdheid in; uitstel van niet onvermijdelijk noodig werk wordt door hen aangeraden. Met hetgeen tegen deze beschouwingen door verscheidene andere leden is aangevoerd, vereenigt de Regering zich geheel. Overigens is de taak van de ambtenaren van den waterstaat, door de buitengewone ontwikkeling van de openbare werken, in die mate uitgebreid, dat zij niet wel hooger kan worden opgevoerd, en dat er geen grond bestaat voor het vermoeden, dat zij meerdere werken, dan noodig zijn, zouden voorstellen om van hunne bekwaamheid te doen blijken. Wel verre dat hun onverflaauwde ijver, ook nadat in 1849 op het *personeel* belangrijk was bezuinigd, de uitlegging verdient, die door verscheidenen daaraan wordt gegeven, mag hunne onvermoeide inspanning, zoowel als hunne kunde, worden op prijs gesteld. De Regering tracht thans te herwinnen, wat de min gunstige toestand der finantiën in vroegere jaren, op de toekomst deed schuiven. Zij mag zich niet, ten einde een laag eindcijfer van de begrooting te erlangen, tot inkrimping der uitgaven voor dringend noodige of hoogst nuttige openbare werken, tot verderfelijk uitstel laten verleiden. De Regering houdt zich overtuigd, dat alleen noodzakelijke werken worden uitgevoerd en zij tracht daarbij de meest mogelijke spaarzaamheid in acht te nemen (waarvan het betoog met uitvoerigheid wordt geleverd).

Ten aanzien van de *Nationale militie en schutterijen*, zegt de regering, dat zij reeds bij de beantwoording der verslagen over de begrootingen van vroegere jaren de bezwaren heeft opgenoemd, die bij haar bestonden tegen eene partiële wet, waarbij art. 181 der Grondwet in 't leven zou worden geroepen. Zij zal niet treden in eene herhaling van die bezwaren, maar er alleen op wijzen, dat hetgeen omtrent den aanvang van den diensttijd in België is verordend, naar het voorkomt, niet gelijkstaat met hetgeen daaromtrent hier te lande zou behooren te geschieden. Daar kan de loting, zoo men meent, in hetzelfde jaar der inschrijving plaats vinden, hetgeen ook geschiedt; terwijl hier, naar het voorschrift der Grondwet, de inschrijving een jaar vóór de loting moet worden bewerkstelligd. Eerbiediging van deze grondwettige bepaling alleen zou zoovele partiële wijzigingen in de bestaande wetgeving noodzakelijk maken, dat daarvan het werk van eene geheele herziening weinig zou verschillen.

Ook art. 186 der Grondwet schijnt moeijelijk in werking te kunnen treden, zonder het punt der zeedienst voor goed te regelen, en daartoe zouden, naar het oordeel der Regering, insgelijks voorschriften noodig zijn die in het geheele stelsel der wet grijpen. Eene partiële wet tot dadelijke uitvoering van artt. 181 en 186 der Grondwet of van een van beide, schijnt boyendien thans minder noodzakelijk, nu het werk der geheele herziening aanmerkelijk gevorderd is. Ook de herziening der wet op de schutterijen ontgaat de aandacht der Regering niet, doch die der wetgeving op de nationale militie dient vooraf te gaan.

Het tweede gedeelte van het Verslag der Commissie voor de zoogenaamde geneeskundige staatsregeling is in 1851 van Rijkswege gedrukt en algemeen verkrijgbaar gesteld. Welk gevolg aan de voorstellen dier commissie zal moeten gegeven worden, maakt bij de Regering een punt van ernstige overweging uit. Zij beseft ten volle het gewigt der zaak en wenscht haar in geen geval te laten rusten. Zoo eene geheele herziening van dezen tak van wetgeving niet spoedig uitvoerbaar scheen, zou, ook naar het oordeel der Regering, partiële voorziening in de meest dringende behoeften, boven onbepaald uitstel de voorkeur verdienen.

Het tegenwoordig aantal kweekelingen aan 's Rijks Veeartsenijschool bedraagt zeven. Tijdens de reorganisatie der instelling, in het begin van 1851, waren 5 kweekelingen aanwezig, waarvan 4 aan het einde van dien cursus tot veeartsen zijn bevorderd. In 1852 had geen examen plaats, omdat in 1848 niet een kweekeling was aangekomen. De eenige kweekeling van 1849 werd onlangs tot veearts bevorderd. In het volgende jaar zal er weder geene bevordering zijn, want ook in 1850 deden zich geene nieuwe kweekelingen op. De toestand der school, wat betreft het aantal kweekelingen, is thans eenigzins gunstiger dan in de drie jaren die de reorganisatie voorafgingen. Sneller vooruitgang was in den eersten tijd niet te verwachten. Deze kan eerst dan plaats hebben, wanneer de resultaten van het verbeterd onderwijs meer algemeen bekend worden door het optreden van jonge veeartsen, die van eene goede praktische vorming doen blijken. De aanzienlijke vermeerdering van zieke dieren, die in de twee laatste jaren ter behandeling naar de school werden gezonden, en steeds toeneemt, is reeds een sprekend bewijs van het herwonnen vertrouwen der veehouders. Zij verschaft den kweekelingen een veld van [illegible] en oefening, gelijk er vroeger geen bestond. Het aantal van 129 geëxamineerde [illegible] aldus [illegible] *Zuidholland* [illegible] *Noordholland* [illegible] *Zeeland* 10, *Utrecht* 8, *Friesland* 12, *Overijssel* 7, *Groningen* 11, *Drenthe* 6 en *Limburg* 7. Hiermede is voor het oogenblik in de behoefte aan geneeskundige behandeling van het vee voldoende voorzien, waarbij echter dient in aanmerking te worden genomen, dat naast de geëxamineerde veeartsen zich op hetzelfde terrein nog de zoogenaamde empiristen bewegen, en dat deze de eerstgenoemden meer dan vijf maal in aantal overtreffen.

In het tweede verslag der Commissie, door de Regering belast met het onderzoek naar de waarde der inenting als voorbehoedmiddel tegen de longziekte onder het rundvee, zijn de uitkomsten medegedeeld der eerste reeks van proeven, door haar aan 's Rijks Veeartsenijschool genomen. Al der ingeënte runderen, waarover dat verslag loopt, werden sedert 1 Febr. dezes jaars tijdelijk afgestaan aan [illegible] bezitters nabij Utrecht, in wier stallen de longziekte heerschte. Zij werden bij voorkeur geplaatst of naast longzieke dieren, of waar deze gestaan hadden of gestorven waren. Alle zijn tot dusverre *volmaakt gezond* gebleven. Met 1 Nov. e. k. zullen zij in de stallen der school worden teruggebragt, en daar op nieuw aan de besmetting worden blootgesteld.

Behalve de regerings-commissie namen, op verschillende plaatsen, eenige veeartsen proeven met de inenting. Ook de uitkomsten hiervan waren, zooverre zij bekend gemaakt werden, over het algemeen gunstig. De Regering tracht de verslagen van al de door veeartsen verrigte inenting te verzamelen en wenscht de resultaten daarvan later publiek te maken.

De Regering acht eene wet tot regeling van de strafwetgevende magt der waterschapsbesturen dringend noodig. Zoodra mogelijk zal eene voordragt daartoe aan de Kamer worden gedaan, waarbij vermoedelijk tevens zal worden voorzien in het gemis van regeling van het oppertoezigt des Konings en het toezigt der Staten over de werken, die aan de zorg van waterschapsbesturen zijn vertrouwd, en de regeling van waterstaatsbelangen, twee of meer provincien gemeenschappelijk aangaande, zal worden verzekerd.

De voordragten tot het verleenen van rijksbijdragen voor het tot stand brengen van het Noordbrabantsche uitwateringskanaal en voor het scheepvaartkanaal van Assen naar Groningen zullen waarschijnlijk eerlang op nieuw worden aangeboden.

De Regering geeft vervolgens een verslag van de in 1853 ter algemeene verbetering der [illegible] uitgevoerde of nog uit te voeren werken, bij het opstellen waarvan de [illegible] is voldaan is. De daarbij overgelegde staat geeft wijders een overzigt van de sommen, waarover tot dat einde is beschikt. Daaruit blijkt, dat de toegestane som van *f* 200,000 is besteed.

Bij de Regering bestaat het voornemen, een gebouw voor den Hoogen Raad te stichten en daarvoor een gedeelte van den tuin van het gebouw van Kolonien aan het Plein te bestemmen, zoodra de regterlijke organisatie voor goed bij de wet zal zijn geregeld.

De Regering is niet minder dan de Kamer overtuigd van de wenschelijkheid eener wettelijke regeling van hetgeen de politie op de straat- en kunstwegen en op de spoorwegen betreft, en zij hoopt spoedig in de gelegenheid te zijn, die belangrijke onderwerpen tot volledige afdoening te kunnen brengen. Aannemende dat de beplanting der wegen hier en daar te wenschen overlaat, schijnt te mogen worden betwijfeld, of zij op zoo weinig doeltreffende wijze geschiedt als men in het verslag meent. Verder is de aandacht der Regering op de omstandigheid gevestigd, dat er rijkswegen, waarop de tollen minder opbrengen dan het onderhoud der tolhuizen en de belooning der tolgaarders bedraagt, [illegible] wordt eene afschaffing der rijkstollen [illegible] Volgens de van wege het [illegible] met het geldelijk [illegible] verstrekte inlichtingen, kan, [illegible] opgave, niet worden nagegaan op welke wegen die aanmerking slaat. Geene rijkswegen zijn bekend, waarvan de inkomsten, door elkaâr gerekend, beneden het bedrag der uitgaven blijven.

Op de reeds bij verslagen van wege de tweede Kamer gemaakte, hier herhaalde aanmerking, dat de jaarlijksche regeringsverslagen omtrent den staat der hooge-, middelbare en lagere scholen geen overzigt mededeelen ten aanzien van de eigenlijken gang en rigting van het onderwijs, zij het geoorloofd te doen opmerken, dat die verslagen, zoo zij al niet in zoo vele bijzonderheden afdalen als sommige wenschen, toch niet wel gezegd kunnen worden ter dezer zake geheel het stilzwijgen te bewaren, zoo als bij nadere inzage blijken kan. Overigens zou het reeds vroeger gegeven antwoord kunnen worden herhaald, dat het, bij de onbekendheid welke mate van uitvoerigheid wordt verlangd, moeijelijk is aan dat verlangen te voldoen; dat de eigenlijke gang en ontwikkeling van het onderwijs niet uit de feiten van één jaar, maar slechts over eene reeks van jaren kunnen blijken; dat bovendien de bouwstoffen, welke de Regering ten dienste staan, in het algemeen op dit punt veel te wenschen overlaten. Hierop zal dan ook, bij het vaststellen van nieuwe verordeningen, behooren te worden [illegible]

([illegible] vervolgd.)

Wij vernemen, dat het [illegible] afdeelingen der Tweede Kamer is [illegible] *prise en consideration* van het bekende voorstel tot afschaffing van het tonnegeld en den accijns op het geslagt, hoofdzakelijk op het volgende neerkomt:

De *overgroote meerderheid* der 59 in de sectien aanwezige leden, heeft verklaard, dat zij geen bezwaar heeft, om het voorstel in overweging te nemen. Onder die meerderheid was een zeer aanzienlijk aantal, dat, zonder eenigzins het voorstel af- of goed te keuren, de [illegible] wenschte open te stellen, om de verdiensten of gebreken van het voorstel nader, grondig, in het [illegible] te doen onderzoeken.

De [illegible] *haagsche Nieuwsbode* vergelijkt de Nederland[illegible] bij een ezel die zich »maar eens aan denzelfden [illegible]

Voor een [illegible] een Ministerie, dat de bijzondere roeping [illegible] de *Nederlandsche eer* te handhaven, acht [illegible] eervolle vergelijking van zekere onbeschaamd[illegible]

Overigens doceert het [illegible] blad de leer en tracht er het bewijs van [illegible] *vermindering* van belasting op de eerste levens[illegible] de prijzen daarvan *doet stijgen*.

Er zou, inderdaad, reden bestaan, om [illegible] *oeconomie politique* beangst te worden, als zij niet al te zeer aan onzin grensde.

Als *vermindering* van belasting den prijs *verhoogt*, dan heeft de Natie waarschijnlijk *verhooging* van belasting te verwachten, om op die wijs den hoogen prijs te doen *dalen!*

Wat kan, door een ministerieel blad, om klinkende redenen, al niet betoogd worden!

Ten bewijze dat het hier te lande ook niet aan geschikte en ijverige werklieden ontbreekt, mag dienen het volgend voorbeeld.

Den 28 Oct. liep te Rotterdam het schoonerschip *Gouverneur Schomerus* van stapel, en zeilde den 12 dezer, onder kommando van kapt. W. C. Kool, met eene volle lading naar Curaçao, na in dien korten tijd geheel te zijn getuigd, betimmerd, in orde gebragt en beladen.

Z. M. heeft aan Mr. A. Goudoever, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend uit de betrekking van schoolopziener in het 4de schooldistrict der provincie Utrecht, onder dankbetuiging voor de in die betrekking gedurende vele jaren [illegible] belangrijke diensten.

Op voordragt van de ministers van Justitie en van Oorlog en naar aanleiding van het besluit van 28 Oct. jl., bij hetwelk Z. M. de koning eenige detachementen hulp-marechaussée beschikbaar heeft gesteld, heeft Z. M., bij besluit van 5 Nov. bepaald, dat op de officieren en onderofficieren, de korporaals daaronder begrepen, welke aan deze detachementen zullen worden toegevoegd, toepasselijk is verklaard het besluit van 13 Januarij 1845, betreffende de beëediging van officieren en onderofficieren bij het wapen der marechaussée, als ambtenaren, belast met het opsporen van misdrijven, en als hulpofficieren van justitie, en verder dat dit besluit verbindbaar zal zijn van 15 November aanstaande.

Wij vernemen, dat de heeren jhr. mr. C. L. van Beijma Thoe Kingma, mr. A. F. Jongstra en A. Meinesz zich hebben geadresseerd aan Z. M. den koning, om eene voorloopige toezegging van afstand en concessie tot drooglmaking van het Tjeuwke Meer, ten einde daaraan een meer grondig onderzoek in te stellen omtrent de mogelijkheid en de wijze van uitvoering van dat werk voor particuliere rekening.

Uit Scheveningen wordt geschreven: Hoe vreemd het ook moge schijnen, het is echter een feit, dat, terwijl onze Scheveningsche visschers dit jaar eene nooit gekende haringvangst hebben, die [illegible] buren slechts zeer middelmatig mag genoemd worden. Te Scheveningen zijn sedert den 9 dezer tot en met den 12den 34 haringschuiten aangekomen, die vrij aanzienlijke bezendingen hebben aangebragt. De pink, die thans den meesten haring heeft geleverd, is die van den reeder W. Pronk, welke 117000 stuks gevangen had.

Naar men verneemt zal Donderdag aanst. door Z. M. den Koning een groot diner aan de leden van de Tweede Kamer der Staten-generaal gegeven worden.

Donderdag middag hebben zich de broeders van de loge *l'Union Roijal* in hun locaal op den Fluweelen Burgwal aan een banket vereenigd, dat zeer prachtig was, en dat met de hooge tegenwoordigheid van Z. K. H. prins Frederik, als grootmeester-nationaal der orde, werd vereerd.

In het cholera-hospitaal te Amsterdam zijn op 13 November ingekomen *geene* lijders, hersteld [illegible] *geen*, blijven in behandeling 13. [illegible] lijders en 5 overleden.

Wij kunnen onze bevreemding over de nu sedert maanden reeds bestaande vacature van het professoraat in de Nederlandsche letterkunde, aan de Hoogeschool te Groningen, niet langer verhelen. Zoo wij wel onderrigt zijn, moet er reeds lang door de curatoren dier Hoogeschool bij de Hooge Regering eene voordragt tot vervulling dier betrekking ingezonden zijn, op welke voordragt de namen van twee mannen moeten voorkomen, die een van beide aan de Groningsche academie en de wetenschap zekerlijk tot eere zouden verstrekken. Van waar dan toch die onverantwoordelijke vertraging, waaraan de studie der academische jeugd wordt opgeofferd? Nu wil men bovendien nog zeggen (hoewel wij aan dit gerucht, en de onverklaarbaarheid der zaak zelve, geen geloof durven slaan), dat de bedoelde voordragt aan heeren curatoren ter herziening, door den Minister van Binnenl. Zaken, terug gezonden zou zijn. (*H.*)

Op 10 dezer is voor het prov. geregtshof te Arnhem behandeld de zaak van William Jones, smid aan den Rijnspoorweg, beschuldigd van het vervaardigen van valsche Nederlandsche munt (stukken van *f* 1 en *f* 0.25). De beschuldigde werd door tusschenkomst van den beëdigden translateur G. K. Timmer, ondervraagd en antwoordde dat hij die munt louter uit vermaak had vervaardigd, zonder voornemen echter om ze in omloop te brengen. Het hof heeft den beschuldigde veroordeeld tot het zwaaijen van het zwaard over het hoofd, 10 jaren confinement en eene geldboete van *f* 20.—

Te Maastricht is op 9 dezer overleden de heer Charles Behr, een zeerverdienstelijk industrieel, vroeger te Luik gevestigd en die aldaar, tijdens den Belgischen opstand, als kolonel van de burgerwacht groote diensten aan de Noord-Nederlanders heeft bewezen.

Te Amsterdam is, op den 12den van de werf de nachtegaal, te water gelaten het barkschip *Willem Egerts*, groot 135 lasten, voor rekening van de heeren Brandjes en Smit, te Purmerend en te voeren door kapt. Faber, waarna de kiel is gelegd van het barkschip *de Oosterling*, groot 200 lasten, voor rekening van de Neder. Handelmaatschappij, en te voeren door kapt. H. Veldman [illegible]

Laatste Berigten.

Z. M. heeft goedgevonden, in te willigen het verzoek van den majoor der infanterie H. F. Kock, adj. bij Hoogstdenzelven, om vergunning tot het aannemen en dragen van de decoratie van officier der orde van het Legioen van Eer, hem door Z. M. den Keizer der Franschen geschonken.

Z. M. heeft benoemd tot substituut-griffier bij de arrond.-regtbank te Groningen, mr. J. Meder, advocaat te Winschoten; tot commissaris van politie te Enkhuizen, F. Cup, thans inspecteur van politie te Amsterdam; en tot griffier bij het kantongeregt te Wijk bij Duurstede Mr. F. J. J. Linckers, advocaat te Leijden, en zulks in vervanging van J. Engelen van Schaik, aan wien bij datzelfde [illegible] verleend.

Z. M. heeft goedgevonden te benoemen, bij het 7de reg. infanterie, tot kapitein van de 3de klasse (naar ouderdom van rang), den 1sten luitenant H. M. Worm, van het corps.

Z. M. heeft den kapitein A. A. Rothpletz, van het [illegible] van ligchaamsgebreken, en krachtens art. 42 § 1, lit. *b* der wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 128) pensioen verleend, en het bedrag daarvan ingevolge de art. 14, lit. *b* en 19 der wet van 28 Augustus 1851 (*Staatsblad* n°. 129) bepaald op negen honderd negentig gulden (*f* 990).

Heden wordt van regeringswege aan de kamer van koophandel en fabrieken te Rotterdam uittreksel medegedeeld van een brief van Z. M. consul-generaal te Bergen in Noorwegen, over het wenschelijke van den aanleg eener geregelde stoombootdienst tusschen Bergen en Rotterdam.

Aanstaande Woensdag [illegible] dezer zal de gewone audiëntie van [illegible] van Koloniën geen plaats hebben.

[illegible]-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 14 November 1853.

Nederland.	Pct.		Rusland.	Pct.	
Ned. W. Schuld.	2½	60 ⅞ 11/16 13/16	*Hope* 1798 [illegible]	5	103⅞ 104
Dito Certificat.	3	73¾ 4 ⅛	Dito 1828/1829	[illegible]	102¼
Dito Dito	4	92 1/16	Cert. 1831/1838	5	[illegible]
O. I. Leening.	4		Dito Dito	4½	95¼
Amort. Syndic.	3½		Dito *Hope*	4	88½
Hand.-Maats.	4½		Dito *Stieglitz*	4	87½
Belgie.			Dito dito 5e Ser.	4	
Certificaten.	2½		Inschr. Assig.	6	
D° *Rothschild*	2½	49⅞	Certific. dito.	6	70
Frankrijk.					
Obligatien	3		**Polen.**		
Spanje.					
Nieuwe	1	21 5/16 9/16 ¼	Obligatien	4	
Dito Buitenl.	3		**Oostenrijk.**		
D° Binnenl. Inl.	3	40 ¼ op tijd	Metalliek	5	75½ ⅝
Bew. Sp. Com.		5 9/16	Dito bet. Amst.	5	88½ 89
Amort. Schuld.			Dito letter B.	5	88½ 89
Portugal.			Dito 1847	2½	38⅞
Londen nieuwe.	5	36½ ⅝ 9/16	Dito 1851/1852	2½	38⅞
Dito uitgest.	4				

Philad., Bankactien 4; Mexic. te Londen, 3 pct. 23 dito Onb. 23 9/16, 11/16; Gren. Onb. 7 13/16; Peru 4½ pct. [illegible]

Bij matige handel in de hoofdsoorten van Hollandsche en vreemde effecten was onze fondsenmarkt heden flaauw gestemd.

Bij JOH. NOMAN EN ZOON [illegible]